



## МАРКИЦА ЗА РЕКУ

Продајемо Андрејеву колекцију маркица. Ужасно ми је жао. Али албуми (књиге, филателијски каталози, плус коверте и новчићи) стоје на поду, немам куд с њима. Јасно је да се чувају у лошим условима. Скупљао их је, размењивао, продавао. Боље да их је сам продао.

Продати или оставити? Кад бих бар знао одговоре на лакша питања.

Албуми пуни маркица, поређани један на други, моје су висине. Вечита поруга непослатих писама, јалових коверти. Залепљених за празнину и вечност (ако маркица умре, донеће човеку коверту, а ако падне у албум, нит ће умрети, нити ће остати сама, јел?).

Углавном совјетске. Али има их свакаких, чак и сиријских, јапанских и мароканских још из XIX века. Мале, избледеле, са жигом. Или су јарке, или избледеле. Маркице из времена Грађанског рата – Деникина и Јуденича – уопште и нису маркице, без рецки, правоугаоници равних рубова. Као талони.

Како ми је жао. Да их оставим? Али оставити значи гледати и сећати се, то је већ мој стил. Тако све остављам. Претужно. Као и читав његов живот. Родио се 29. фебруара – и тад је све почело. Три потреса мозга. Ко зна колико званичних или не бракова. Талентован доктор – присећали су се пријатељи све до последњих година, „богомдан“. Не, окренуо се спорту. Повреда, још једна. Радио као спортски лекар у бициклическом тиму. Ишао у походе на кајацима. Сећам се оквира тркачких бицикала танких гума код куће, огромних мумија кајака (костура у футролама), муниције за лов. Обишао читав Совјетски Савез, доносио ножеве, патке (кад се изборе са жилавим месом, зуби су хватали зрнца сачме). Окренуо се бизнису. И дан-данас у ормарима на викендици чаме белоруски џемпери које је продавао (једни од). Не сећам се, али, изгледа, на крају опет безуспешно. Или успешно. Саградио, делом уз задужења, двоспратну кућу у Раздорима. Али 29. фебруар. У већ готову, пред осигуравање, ударила је муња, тачније у бор поред. Још дугова – саградио још једном. Напослетку су узеле данак све те повреде и преломи, дечји и спортски, отказале су му ноге. Инвалида у колицима истерала је жена, односно полуразвод. И умро је од срца. Или је – била тамо једна бочица, а он је ипак био лекар, и то врло добар, дијагнозе за трен постављао – он сам себе. Не може се сазнати.

Ето, то је читав живот. У неким дипломама с утакмица 80-их које сам пронашао у – његовим рукама – рестаурираном намештају моје прабабе. И у овој колекцији. Филателиста је, прихватајући албуме, прокоментарисао нешто о цедуљама завученим заједно с маркацима – „ево овде је забележио“ – препознао по колекцији? Сваког лета на дедин рођендан 7. августа долазио је у викендицу и доносио лубеницу (још пре смо је крили у траву, у засађеном дедином врту било је и лубеница, никада нису

стизале да сазру, тако смо једном смислили псину да је сазрела, деда који је обилазио своје биљке десет пута дневно на трен је поверовао и мало се увредио). И скупе поклоне. Лубеница је била традиција, његов долазак – с још једном новом женом, њеним псом, причама, бајкама, хвалисањем – један од најсрећнијих дана лета. Викендица је била пуна породице, гласова, светлости, радости. Над њом су се вијорили дим и дуга, летели су гласови! А сад је стан претрпан стварима – њих је, да, не толико много, мама, која мисли „смеће... зарасташ у ствари... прашинчина... немаш куд да се окренеш“ – срећујући бабин и дедин стан, скоро све бацила, ја сам мало спасао. Али ствари је много. Ето та његова колекција. Али нека је не буде, нека не стоји пред очима (стоји). Нека, можда ће неком донети радост те маркице. Паре од ње мени сигурно не.

Био је веома леп. Онизак, али дедина јеврејска крв и бабина руска дале су – горд нос, црне упадљиве очи. Из неког разлога шишао се скроз накратко и бријао браду, на старим фотографијама с фризуром – прави лепотан. Јеврејска крв – ту није све јасно. Деда себе није сматрао Јеврејином, чак „их“ није ни волео (бивало је тога код Јевреја, узгред). Син истакнутог војног лица – Николаја Ивановича Ју-ва (ретко лепо презиме) и Марје Јефимовне (незапослена), шефа неког скоро па јужног пограничног округа (деда је рођен у Бабрујску, детињство у Грузији – бацало их је на све стране као и све породице војника), из војне, изгледа, обавештајне службе. Изгледа, јер се више ништа не може сазнати. И они су тада знали да чувају тајне. Чак и сада. Чак је и баба, која је, рекло би се, и сама за себе „брбљивица“, тек после дедине смрти (!), и већ уочи своје, рекла, да је он као пилот учествовао у арапско-израелском рату, да је погодио неколико америчких авиона (борили су се на страни Израела, он – Арапа – још једном на тему крви) и чак су га специјално евакуисали, јер су га ови тражили. Да, није имао неколико прстију (три на десној руци), повређено колено – али то је у породичном фолклору било само да је био пробни пилот, још пред крај рата, несрећа. Да сам се замислио – '28. године рођења он сигурно није могао да ратује. Кад су га мобилизовали, већ пред сам крај рата, био је возач неких генерала, њихових ствари, сећао се Немачке до краја живота, њихових путева, пејзажа. Био је пливач у детињству, испливао је неки рекорд. Растао у Грузији. Сећао се – с љубављу, страхом и поштовањем – ужасно строгог, суровог и доброг оца. Покушао сам после да пронађем њихов гроб, ту су негде, можда на Кунцевском, није ми успело. Кад сам почео да радим и нормално зарађујем мислио сам, маштао сам да одведем деду у Немачку. Али час ово, час оно, ригидност времена, увек може да се одложи (за никад). Онда је он био болестан, то јест била је болесна – ма читав живот, рано у пензију, радила с рендгеном, тад је била лоша заштита, накупила се радијације до инвалидитета – баба, он ју је цео живот неговао.

О, ево нашао сам о прадеди, његов орден Црвене заставе:

Диплома

Датум рођења: \_\_\_\_\_. 1904

Место позива: добровољац, Москва

Датум ступања на службу: \_\_\_\_\_. 1918

Војни чин: потпуковник

Војна јединица: 336 сп 5 сд 3 А БрјанФ

Датум подвига: 13. 2. 1943 – 14. 3. 1943.

Назив одликовања: Орден Црвене заставе

Датум документа: 9. 4. 1943.

Наредба одреда

Бр.: 26/н од: 9. 4. 1943.

Издаје: ВС 3 А Брјанског фронта

Чак и скен овог листа. Деда ме је научио да играм шах, даме, (старинска тавла, тако лепа – где ли је сад?). Покушавао ме је научити да цртам. Све дејче колекције су од њега (и фраза, ако скупљаш све, не скупљаш ништа). О геологији, географији и тако даље све знам од њега. Сећам се, у деветом разреду нисам баш учио, нарочито егзактне (прецизне?) науке. Нешто нисам поправио географију, пред избацавање. Дали су ми да одговарам поново. Латио се да напише уместо мене – о економској географији Молдавске ССР. Без икаквог интернета (није га било), чак без приручника, тек тако, прелистао је неколико својих свезака – и саставио прецизније и више него у уџбенику о читавој индустрији. Он је и радио у Министарству обојене металургије као контролор фабрика, војних објеката, како тамо у подморницама користе сребрну мрежу или чак платину у микросхемама, да не клепају док извлаче... Окрутан је био. Знао је све те најегзактније науке, ботанику, биологију и тако даље. А – па да, учио сам захваљујући њему, ох, а из друштвених наука ми је у првим разредима баба писала песме, она је друштвоњак, сав сам на њу – кад је отишао у Пушкински музеј да опише скулптуре или слике, тако нешто, погрешно је већ код назива Леонардове слике. Такав несклад – налазишта нечег познавао је до танчина, а ето сликарство не.

Понешто ми већ чили из сећања. Ма, ускоро ће све ишчилети.

Прадеда је служио у Ирану. Хранио је гладно локално становништво (за то је назадовао у звању). Стан у Улици Горког је заједнички, комуналка – где је одрасла мама. Онда стан у Улици Глагољева (поред наше Добровољачке – насеље маршалских улица). Викендица огромна у Жаворонцима. Деда мој је Лав, његов брат Владимир, сестра Света. Посвађани – сви су били тешки.

У Горког смо живели у комуналци. Пуковник, дедин отац, пуковник моја прабака, била је у три рата – фински, отаџбински, отаџбински с Јапаном, остаци.

Мама не воли ту грану (воли бабину – Чанцеви, Курчатови). Не воли деду – очуха. Иако је, рекло би се, он волео, бринуо се. Или се бринуо, али није волео. Већ се не може сазнати шта, зашто, како и ко је у праву. Крв је тамна, заклања застором, тама.

Нисам запиткивао. У нашој породици нису биле примерене две ствари – износити лоше, „прљав веш“, пред другима, и о свим тим костурима, правим или очусима, о родитељима запиткивати и између себе расправљати.

Ћутање. Сад је то све у мени. Замире, умире. Конзерве, за црне дане, чувати без рока употребе.

Све те приче, њихова љубав и њихове свађе (њих је више, ипак настављам да ћу тим) – то је тако једна усамљена малена кнедла негде у задњем огледалу мог памћења. Два подна огледала су остала у том стану, бабино-дедином. Једно мама неће – од Јуких. Друго од прабаке Чанцеве. Оба – круг се изнова и изнова затвара – из Немачке, „трофеји“.

Деда је имао савршено памћење, свега се сећао. Зашто, зашто га нисам испитао? Он би испричао о оцу. Кога не воли мама и – не памти више нико и никад.

Ето зашто Јеврејин носи име Николај Иванович с врло јеврејским (мене су двапут годишње, при мојој врло јеврејској гимназији, другарима, филолошком образовању итд., различити људи запиткивали истим речима: имаш ли ти јеврејске крви? Не, он није рођени прадеда и деда, мама је од првог мужа. Узгред, јапанолога, односно сам га је научио у поодмаклим годинама да би зарађивао на техничким преводима, ма није га чак ни говорио, чини ми се, знао је само да чита – још један несклад. Његова је крв дала мој јапанизам? Али њега сам видео свега једном-двапут у животу, чини ми се) презименом, тако руско име и патроним? И ипак висока позиција у обавештајној служби? Још једна тајна занавек. Још једна кнедла у опором кисељу успомена. Густ и лепљив Соларис.

Написао сам нешто слично као сад о Андреју, о баби, сместио сам је, као у урну, у своју – за дах, за уздах, јецај и смех – причицу. Мислио сам и о деди. И ето неочекивано почех од Андреја, њиховог сина, и написах о деди. Треба ставити њихове приче једну уз другу, као што су и сав живот заједно провели, седамдесет и нешто година, од осамдесет девет дединих и деведесет једне бабине.

Требало би да ископам неку архиву – ваљда постоји нека архива? – да испитам маму (последња), да напишем о њима. Али немам снаге за све то. Баш због тих успомена. Тог жала. Тога што видим сваке друге ноћи – како баба сахрањује сина, мужа и остаје сама у стану. С успоменама, с њима, са сенама њиховим и њиховим баш тамо смртима.

Сама, начисто сама. Прижељкивала себи смрт, дочекала је – сама.

Односно мама је сваки дан ишла код ње на крају, плус код болничарки. Што је није довела овамо, код нас? Баба сама није хтела. Зашто – зато што је тамо живела с дедом и с Андрејем. Наш стан, куд ћу. Али није хтела ни код маме. Зато што мама – није волела деду.

И мене све то убија. Заједнички живот који се завршио растанком. Њихове свађе, расправе. Њихова тако дивља љубав од које зависе и која зависи. Њихова самоћа. Они, који су на овом свету остали само у мени. И у неколико ствари.

Чујем њихов говор, али не могу да га пренесем овде. У мени је, не излази.

А ето маркице сам хтео да продам. Не ради новца, наравно, на крају, није то неки новац. Већ напросто да не бих гледао сваког дана у кесе с њима у великој соби, као што се гледаш у огледалу несанице, у застртом огледалу (застор пада и дави те, између памћења и заборавља, копрцаш се, али упао си у оно што се расипа и нестаје, мишоловка).

Има ме тек толико, за жаљење и празнину. И ћутање које се наставља. Не говори, не мемоари, већ ћутање после сандука.

Деда и ја смо, када је мама купила стан у Строгину (миграција у оквиру живота: Тверска – Октобарско поље – Строгино), прелазили преко понтонског у Сребрни бор, у крај где сам се родио и где су они још живели. Сада сам, у пандемији – која није друго до проба пензије – почео баш тамо да се шетам. Понтонског моста нема. Ваљда само зими. Ни зими нема. Зими сви и прелазе у Сребрни бор по леду. Док не спадне.

Док комађе леда не постане величине маркице, ка далеким бранама по тамној води. Маркица за реку. С интернет аукција. У туђе, нове колекције. Прах очева, молекули новог живота. Живи, множе се.

Николај Фјодоров је био за прошлост, за њено васкрсење. Али и за технику – библиотеке као високотехнолошки центри памћења и чувања прошлости, освајање космоса (Гагарин је по презимену свог правога оца ванбрачно дете, копице, *bend sinister*). Али не баш – јер освајање земље и ваздуха може уништити молекуле очева пре њиховог васкрсења. Њихову ДНК.

И ја тиме дишем. Мирисом већ туђих станова, срушених кућа. Ваздухом гушења. Дедине астме, бабиних срчаних удара. Онда мртвака, који сахрањују своје мртве.

Моје, они ме држе за руку. Терају ме, чак се и љуте, зато што воле. Иди, живи свој живот, што је најважније, немој да се разболиш као мама, како је она, како ти је на послу? А ја их не пуштам. Зато што воле.

Залепљени за празнину, у фасцикли за маркице.

Прекриће снег, ухватиће се лед, нестаће мост. И када ишчили чак и сећање на забрав, уздахнућемо у слободи будућих река.

На реку пада снег. Укус сваке пахуље је пролеће.

(С руској превела **Василиса Шљивар**)